

JORDANIS DE ORIGINE ACTIBUSQUE GETARUM a cura di Francesco Giunta - Antonino Grillone. Fonti per la storia d'Italia, No 117. Roma, Istituto storico Italiano per il medio evo, 1991. XLVII + 205 str.

Sodbe o Jordanesu, poznoantičnem zgodovinarju (verjetno) gotskega rodu, se pogosto diametralno razhajajo. Nekateri literarni zgodovinarji (npr. C. Marchesi, B. Riposati) ga molče zaobidejo in sploh ne omenjajo, drugi najdejo zanj in za njegovo delo samo omalovažujoče oznake, kot npr. W.S. Teuffel - W. Kroll - F. Skutsch, *Geschichte der römischen Literatur* 3 (Leipzig-Berlin 1913, 6 izd.), 504, kjer beremo med drugim „Površno skrupculo (*das flüchtige Machwerk...*) je sestavljeno iz posameznih odlomkov in široko razpredenih ali pa samo bežno naznačenih epizod, polno utrudljivih ponavljanj, pa hkrati polno vrzeli, polno napačnih povezav in nasilnih križnih in prečnih preskakovanj. V celoti je njegov spis groba in zmedena masa (*eine rohe und verworrene Masse*), v posameznostih pomemben kot snov in celó privlačen tam, kjer prvotna barva ni povsem zabrisana.“ Nekoliko bolj prizanesljiva je sodba, ki jo o njem zapišeta G. F. Gianotti - A. Pennacini, *Storia e forme della letteratura in Roma antica* (Torino 1982), 780-781. Naravnost kot izjema pa se bere poglavje, v katerem njegov opus in pomen vrednoti Luigi Alfonsi, *Letteratura latina* (Firenze 1971, 7. izd.), ki mu posveča kar poldrugo stran (str. 495-6 - drugi literarni zgodovinarji ne odmerijo Jordanesu niti pol ducata vrstic) in ki izzveni s tole edinstveno oceno:

„Osební delež Jordanesa (pri povzemanju in nadaljevanju Kasiodorovega spisa *De origine actibusque Getarum*) ni ravno skromen. Izvirno je njegovo pojmovanje zgodovine (*originale la sua concezione storica*), v katerem pomirja svojo bizantinsko lojalnost s svojim gotskim filobarbarizmom (*egli concilia il suo legalismo bizantino col suo filobarbarismo gotico*), pri čemer vidi v imperiju Vzhoda nadaljevanje Rima. Delo, polno strasti, zagovarja politiko Vitiga, ki je skušal rešiti Gote s tem, da jih je postavil pod okrilje cesarstva. Tako je Jordanes s tem, da je priznaval veličino Rima in ji stavljal ob bok gotsko veličino, 'zagovarjal srečanje dveh narodov, četudi na neenakem nivoju, četudi s podložnostjo enega nasproti drugemu' (F. Giunta). Tudi se stilističnega vidika je Jordanesova latinščina nadvse zanimiva (*interessantissima*), ker je to pogovorni jezik, poln vulgarizmov. Zato zasluži omembo, tudi zaradi svojega avgustinsko zamišljenega krščanstva (*per il suo pensoso Cristianesimo agostiniano*), kot eden najboljših zadnjih zgodovinarjev Rima.“

Jordanesova *Getica* so seveda prvorazredni vir za zgodovino Italije v 6. stoletju, zato je to delo Italijanski inštitut za zgodovino srednjega veka upravičeno uvrstil v serijo virov za zgodovino Italije. Z enako ali še večjo upravičenostjo ga je Mommsen v prejšnjem stoletju uvrstil v serijo *Monumenta Germaniae Historica* (1882). Tudi baltiški in skandinavski narodi vidijo v njem enega najstarejših zanesljivih virov za svojo nacionalno zgodovino. Z enako upravičenostjo bi ga lahko uvrstili tudi v serijo za zgodovino naših prednikov in naših krajev, saj se v njem večkrat omenjajo *Sclaveni*, *Antes*, *Pannonia*, *Noricum*, *Histria*, *Suavia*, *Savus*, *Sontius*, *Natissa*. In vendar je pri nas Jordanes pritegnil bore malo zanimanja. Zanimivo pa je, da je npr. Anton Sovrè daljši odlomek iz njega uvrstil v svojo gimnazijsko latinsko čitanko *Lanx Saturata* (Ljubljana 1928, str. 198-200: Bitka na Katalaunskih poljanah = *Getica* 35-41), kar je dodatno pričevanje o enkratni domišljenosti Sovretove latinske hrestomatije.

Odlíka nove izdaje je predvsem v razčiščenju prvotnega teksta. V nasprotju z zdaj že skoraj legendarno Mommsenovo izdajo iz l. 1882 (ki je bila celó še leta 1961 ponatisnjena), ki se je opirala predvsem na Codex Heidelbergensis 921 (= H, le-ta je nastal ok. l. 800 verjetno v Fuldi, a je bil malo pred izidom Mommsenove izdaje zaradi požara uničen), F. Giunta in A. Grillone poudarjata predvsem pomembnost kodeksa iz Palermo (N = codex Panormitanus), ki je po njuni sodbi približno enake starosti in tudi v drugih pogledih enakovreden kodeksu iz Heidelberga. Izdajateljta sta

opremila tekst z zavidanja vrednim tekstno-kritičnim aparatom in s 30 strani obsegajočo uvodno študijo (*Praefatio*), napisano v elegantni latinščini, h kateri bi imel samo malenkostno obrobno kritično pripombo: beseda *paragraphus* je v latinščini (in v grščini) ženskega spola, izpeljana je namreč od izraza *παράγραφος γραμμή* (priml. Liddle-Scott-Jones s.v.), zato je treba temu primerno prilagoditi obrazila pridevnikov in deležnikov na str. XXIII in XXIV (torej *paragraphus expungenda* (in ne *expungendus*) *nobis videtur* etc.

Uvodni študiji je dodana obsežna bibliografija, ki navaja več kot 200 monografij in razprav, vendar bi se ji lahko še marsikaj dodalo, kot npr.

„Jordache R., L'interrogative indirecte dans les oeuvres de Jordanes“, *Živa antika* 33 (Skopje 1983), 149–164.

Jordache R., „Le portrait des empereurs Gallien, Claude II, Aurélien et Dioclétien dans les oeuvres de Jordanes“. *Živa antika* 35 (Skopje 1985), 67–82.

Niederle L., „*Manuel de l'antiquité slave*“ I Paris, 1923.

Pekkanen T., *Finnisches aus dem 6. Jahrhundert*, „*Jahrbuch für finnisch-deutsche Literaturbeziehungen*“ 19 (Helsinki 1987), 103–117.

Isti učenjak Tuomo Pekkanen je objavil še več relevantnih študij v finščini; ob edinem njegovem citiranem delu (*Exegetical Notes*, *Arctos* 14, 79–89) pa je navedena napačna letnica 1930 (pravilno: 1980). Prav tako je napačno zapisano ime Kokkanen na str. XLIV (pravilno: Korkanen). Seveda bi si želeli, da bi bila med strokovno literaturo navedena tudi dvojezična (latinsko-slovenska) izdaja Pavla Diakona, *Historia Langobardorum* (Maribor 1988), ena redkih dvojezičnih in komentiranih izdaja tega pomembnega zgodovinskega vira, kar jih je trenutno sploh dosegljivih na svetovnem knjižnem trgu, ki je še posebej dragocena zaradi izčrpnih opomb Boga Grafenauerja in še izčrpnjših njegovih dveh spremnih študij v isti ediciji (str. 295–320: „O Pavlu Diakonu in začetkih zgodovine Slovencev v novi domovini“; str. 321–422: „Ob tisočstiristoletnici slovanske naselitve na današnje slovensko narodnostno ozemlje“). Vendar je takšna želja povsem iluzorna in neuresničljiva – še vedno velja: *Slavica non leguntur*.

Tekstu je na koncu dodanih pet kazal: kazalo antičnih avtorjev, ki jih Jordanes citira; kazalo gotskih kraljev; kazalo osebnih imen; kazalo krajevnih imen; seznam Jordanesovih slovničnih in leksikalnih posebnosti (*notabilia*). Ob kazalu imen je treba pripomniti, da je v besedni zvezi *Vagi flumen* (*Getica* 17) ime reke *Vagi* verjetno nesklonljivo in da potemtakem to ni genitiv imena *Vagus* (prim. T. Pekkanen, „Finnisches aus dem 6. Jahrhundert“, p. 103).

Vendar te obrobne malenkostne pripombe ne zmanjšujejo pomembnosti naporega in eksaktnega dela, ki sta ga opravila Francesco Giunta in Antonino Grillone. Njuna kritična edicija Jordanesa bo še dolgo nepogrešljiv pripomoček ne samo italijanskim, ampak tudi drugim zgodovinarjem zgodnjega srednjega veka.

25.XII 1994

Kajetan Gentar
Filozofska fakulteta
Ljubljana